

Виходять во Львові що Середи и Суботи (крімъ релігійнихъ святъ) о 4-30 годній полудни. Литерат. додатокъ „Бібліотекі найнам. повѣстей“ виходить по 2 почат. аркуші кожного 16-го и послѣдого дня кожного мѣсяца.

Редакція, администрація и экспедиція похъ Ч. 8 улци Академична.

Всѣ листы, посылки и рекламации належить пересылати похъ адресоу: редакція и администрація „Дѣла“ Ч. 8 ул. Академична.

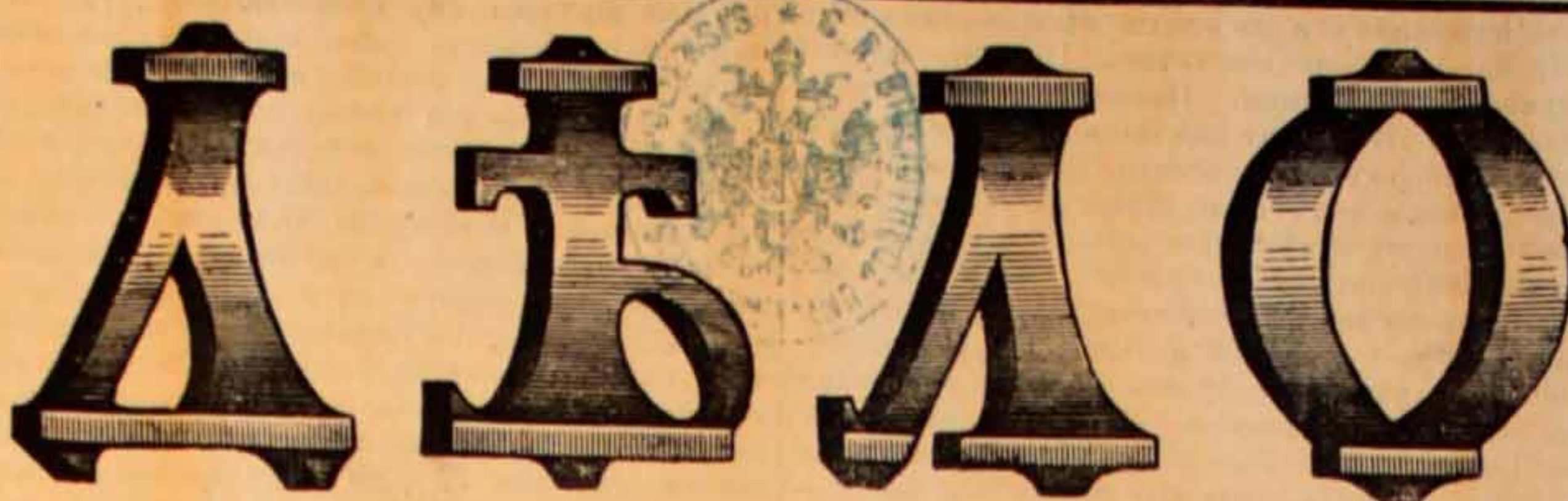
Рукописи не звертаются тільки на попередню застероженню.

Подвиное число стоить 12 кр. а. в.

Оголошеня принимаются по цѣнѣ 6 кр. а. в. отъ одноп строчки початком.

Рекламации неопечатаній вѣдѣній отъ порта.

Предплату належить пересылати франко (найдлучше почтовымъ переслаомъ) до: Администраціи часописи „Дѣло“ ул. Академична Ч. 8.

Предплати на „Дѣло“ для Австріи: Для Россіи

на цілий рікъ . . . 8 вр.	на цілий рікъ . . . 8 рубл.
на півъ року . . . 4 вр.	на півъ року . . . 4 рубл.
на чверть року . . . 2 вр.	на чверть року . . . 2 рубл.

отъ дол. „Бібліотекі“: отъ дол. „Бібліотекі“:

на цілий рікъ . . . 12 вр.	на цілий рікъ . . . 12 рубл.
на півъ року . . . 6 вр.	на півъ року . . . 6 рубл.
на чверть року . . . 3 вр.	на чверть року . . . 3 рубл.

на оманъ додатокъ: на оманъ додатокъ:

на цілий рікъ . . . 5 вр.	на цілий рікъ . . . 5 рубл.
на півъ року . . . 2 50	на півъ року . . . 2 р. 50к.
на чверть року . . . 1 25	

Для Закарпатъ, окрѣжъ Россіи:

на цілий рікъ . . . 10 вр.	
на півъ року . . . 5 вр.	
на чверть року . . . 2 50	

отъ дол. „Бібліотекі“: на оманъ додатокъ:

на цілий рікъ . . . 14 вр.	на цілий рікъ . . . 6 вр.
----------------------------	---------------------------

III. Читателѣвъ въ Россіи просимо мати на увазѣ, що въ вимовѣ $\text{л} = \text{ji}$, $\text{б} = \text{b}$, $\text{й} = \text{i}$, и (въ серединѣ и на концѣ слѣвъ) $= \text{y}$, и (на початку слѣвъ и по самогласныхъ) $= \text{i}$, б (на початку слѣвъ) $= \text{bi}$.

Отъ Администраціи.

Съ днемъ 1 (13) жовтня розпочався 4-ий чвертьрѣкъ. Просимо поскорити съ надбавленьемъ предплати на новый чвертьрѣкъ, а заразомъ просимо вырѣвнати рахунки за минувшій часъ.

Политика шовинизму.

(Polityka Narodowa — napisal A. Z. Krawiec Drukarnia Związkowa 1882.)

Сей рѣкъ дуже богатый въ польскій брошуры на тему „загальнои“ политики народни Поляковъ.

Що се такого та „загальнои“ политика народна? Есть се политика цѣлого польского народа, чи може се только робитися политика для цѣлого польского народа въ кабинетахъ польскихъ политиковъ: дневникарѣвъ, литератѣвъ, послѣвъ, мужѣвъ стану, министровъ...?

Дуже се тяжко дати тутъ ясну отповѣдь, хочъ на перше око сама рѣчь выдаеся дуже простою. Разъ наразъ такъ численно выдаваній брошуры власне на се не дають ясноты отповѣди. Они просто оминають або и затемнюють се пытанье. Ихъ авторы, здаеся, навѣтъ не хотять потребы поставити собѣ се вступне пытанье и его ясно рѣшити. Чогожъ они хочуть: чи показати дотеперѣшну политику польского народа и выявити дороги, якы прокладаетъ собѣ самъ польскій народъ для будущего жита, — чи хочуть они накинати польскому народови свою кабинетову политику, вышлекану въ головахъ меншого або большого кружка самозванцевъ? Тутъ жежъ дуже велика рѣшница, а мимо того не находимо на се явкою отповѣди въ згаданныхъ брошурахъ. Мы навѣтъ не находимо отповѣди на се пытанье: що слѣдуетъ розумѣти подъ польскимъ народомъ? Чи се только та частина, що доси поверталася и двигалася въ „rogozbiogowuch aspiracyach“, чи цѣлый народъ або якъ въ звестной польской пѣснѣ свѣтаеся „z polska szlachta polski lud“? — чи може наконецъ, якъ се не тяжко догадатися заъ многихъ навѣковъ — сюда подѣгаеся такожъ и рускій та литовскій народъ, або якъ говорятъ тѣ польскій политикъ: „Русь, Польша и Литва, то наша молитва“ — одинъ польскій народъ въ постати людовой трѣйць?

Колѣбъ тѣ политики выходили зъ реального становища, а не робили „die Rechnung ohne den Wirth“, онибъ були задумались передовсѣвъ надъ тыми вступными пытаньями. Рѣчь жежъ ясна, що треба передовсѣвъ знати про кого и до кого говорится, чію политику осуджуеся и для кого новыя дороги прокладаетъ. Чи може бути мова про „загальну“ с. е. одноцѣльну — дѣйствиу, а не уроену — политику народну изрода роздѣленого межъ тремя державами? Чи може она бути одноцѣльною, единодушною, однакою и на видъ видною?

Намъ здаеся, що у польскихъ политиковъ заходить тутъ велике непорозумѣнье, що збивае всѣ ихъ выводы на хибну дорогу. Толкуючи про „загальну политику народну“ польского народа и про ея будущиость, они забываютъ, що на дѣлѣ говорятъ лише про минувшиость, а не про будущиость, а навѣтъ не про теперѣшнѣсть. Они не заважають на двухъ важныхъ фактовъ въ своей власной политикѣ, а безъ ихъ розумѣня не могутъ дійти до явкого розумного и певного пуга. Поперше не заважають они, що польска Рѣчь-Посполита въ старыхъ границахъ яко така

уже давно перестала существовати, що цѣлый рядъ фактовъ неоспоримыхъ выказавъ наглядно неможливість привернути даву Рѣчь-Посполиту, що Поляки, подѣлены межъ три державы, мимо всѣхъ усилій не могутъ вести на дѣлѣ загальнѣ, одноцѣльной и единодушнѣй политики народни польскѣй и що всѣ ихъ дотычащій усилія не суть дѣйствию загальною политикою польскою, а именно польскою народна, але лише щоразъ слабшими и щоразъ больше безнадежными усиліяи реставраціи старов Рѣчи Посполитѣй черезъ недобитки „rogozbiowuch aspirantow“. По друге они не замѣчаютъ, що та такъ звана „загальнои политикѣй народна“, руководжена передовсѣвъ идеєю польской державности, приложена до теперѣшныхъ часѣвъ, до перебутыхъ досвѣдовъ съ реставраціиными усиліяи, до данныхъ обстоятельствъ и до пытаня про будущи жите народне есть то само, що була даху попередю здвигненя фундаментѣвъ, есть отже политикою зовсѣвъ нереальною, а только традиціиною слабостою, вѣрати въ то и пробувати зрѣбити то, що вже стѣлько разѣвъ и такъ тяжкими досвѣдами оказалося неможливымъ, безнадежнымъ и невозможнымъ. Они отже не замѣчаютъ, що скоро бажаютъ поважно и практично покляпотатися про свою будущиость народну, имъ годилосябы станути на грунтѣ данныхъ фактовъ, на основѣ реального политики и прѣйнявши неоспоримый факта теперѣшности за пѣдставу сеи политики дорогою индукціи — зъ доду до горы — почати строити нову будову своєю загальною народни политикѣй.

Колѣбъ они такъ поставили се пытанье на реальныхъ пѣдставахъ, они побачилибъ, що въ теперѣшной порѣ нема и не може бути мовы о загальнои, всенародной политикѣ польского народа, бо ея и de facto нема, а що може бути мова про загальну политику Поляковъ только въ поодинокыхъ краяхъ, где она може мати свойъ выразъ въ народныхъ представителяхъ. О загальнои политикѣ всѣхъ Поляковъ можна тутъ лише о стѣлько говорить, о скѣлько политика Поляковъ въ оцѣнѣмъ краю може посередю впливати и на прочій части польского народа, — о загальнои идеѣ народной лише о стѣлько, о скѣлько политика Поляковъ въ кождѣмъ поодинокѣмъ краю подавалабы фактичну, а не уроену, певну и тревалу пѣдставу до осущеня всенародной идеѣ. Наслѣдствомъ той реального политики повинныбъ Поляки заходитися передовсѣвъ коло того, показати въ кождѣмъ краю, якъ думаютъ и уживють они на дѣлѣ вывести свою идею и нового народного жита, а тымъ самымъ дати наглядный доказъ, що при отповѣднихъ обстоятельствахъ зъуживыбъ они и въ другихъ краяхъ перевести сей идеаль въ добро сихъ краевъ. Таку политику могутъ Поляки переводити передовсѣвъ въ Галичинѣ, где вслѣди добитисъ наибольшѣй воли и силъ, где отже и могутъ дѣлати пѣсва своен воли и свого розуму. По Галицкихъ овочахъ польской политики оцѣнюеся не безъ основы характеръ и стѣйниость можливѣй загальнои политикѣй польскѣй. Тожъ въ Галичинѣ рѣшаеся передовсѣвъ се пытанье „загальнои политикѣй народни“, про котре стѣлько говорится по всѣхъ тыхъ брошурахъ, и тутъ перше всего годилосябы застановитисъ реальнымъ политикамъ польскимъ надъ тымъ, якъ тутъ положить такы певны основы реального политикѣй будущиости народни. Якъ довго сего не буде, такъ довго ихъ политика не стане на реальныхъ пѣдставахъ, а все буде повертатися въ кругахъ непрактичной фантастичности, забаряеной горячими але безсмысленными фразами. Буде се политика великого шовинизму, якъ и дотеперѣшна политика такъ же. великодержавна, або якъ ея называе А. З. въ своей брошурѣ „Polityka Narodowa“, политика великихъ, але непрактичныхъ и безсильныхъ порывѣвъ.

Авторы сеи брошуры, хочъ и засуджуе дотеперѣшну политику польску яко непракти-

чну и шкодливу, але перейшовши до позитивной стороны пытаня являеся зарѣвно спутаннымъ тымъ самымъ оманомъ строити дѣлѣ отъ даху, якъ и всѣ его попередники, а навѣтъ и тѣ, котрыхъ бытъ самъ за ихъ нерозумну политику осуджуе. Тутъ заразъ выходитъ та слабѣсть всенародной а навѣтъ и вседержавной политикѣй польскѣй, що не пытае про фундамента своєю великой программы, про практичну сторону своего дѣла, а пеначе передъ соймаемъ Поляковъ всѣхъ трехъ державъ ставитъ программу подальше границъ можности и имовѣрности. Для характеристики сего доволѣ буде подати головныя точки сеи программы: 1) unia i łączność z bóstwem, 2) unia z całością Polski, 3) unia z duchowieństwem, 4) unia z Rusią, 5) unia z żydami, 6) unia stanów. Шѣсть ушій такъ рѣжнородныхъ, а навѣтъ суперечныхъ! Чи подумавъ авторъ сего проекта, якъ перевести такую свою программу и чи може она уважатися за политику розваги и практичного, осущимого дѣла? Чи не поставивъ бытъ тутъ шѣсть даховъ, для котрыхъ по большѣй части нема навѣтъ фундаментѣвъ?

ЯКЪ ЛЮДЕ СОБѢ ВЪ НУЖДѢ ДАЮТЬ РАДУ?

(Прислалимо со розпѣлку акцетъ кутежѣй тов. им. Качковского.)

(Дальше)

Вѣсть про рочдельске товариство въ короткомъ часѣ зайшла и въ Европу (въ Галичину не могла прѣдѣртися), а Парижъ бувъ першій, що покористався досвѣдами „честныхъ пионерѣвъ“. Однакожъ париске товариство засноване на вѣдръ рочдельского приняло пѣвнѣйше другыя принципы, для того не будемо о нѣмъ ровноводитися, бо не входитъ оно въ кругъ нашей ровнѣдки. Теперѣшныя товариства консумціи въ Парижѣ суть пѣвнѣйшими плодами. Наибольше вальву мало рочдельске товариство на демократичну класу въ Нѣмеччинѣ и Швайцаріи, а пованкъ нѣмечкій тов. консумціиный стѣять о много нивше швайцарскихъ, длятого поговоримо только о послѣднихъ, а особливо о цирихекѣмъ, бо цирихекѣ наибольше рочдельскому що до початковъ и дальшыхъ ступеней ровною, оно, можъ сказати, наибольше ровнилося зъ всѣхъ товариствъ консумціиныхъ тымъ краевъ, въ котрыхъ жие народъ нѣмечкій. Мы поговоримо о такъ званимъ „Consum-Verein Zürich“. — О товариствахъ консумціиныхъ въ Швайцаріи можна въ загалѣ сказати, що ихъ выкинули не такъ страшныя обставины, якъ се дѣялося въ Рочдельѣ, але все таки негараздъ бувъ причиною ихъ завязаня. Хотя въ Швайцаріи фабричного люду було и буде богато, всетаки обставины швайцарского робѣтника суть о много лучшій отъ англійскихъ, бытъ не выставленый такъ дуже на голоду смерть якъ тамтой, бо Швайцарцѣ дбають о свои дѣла напередъ а не ажъ тогда, якъ вже сотиѣ людей въ голоду умирають, або якъ стогнають подъ рукоу лихваря. Иногда являеся такы товариства, котры адаетъ тобѣ воисѣмъ непотрѣбный, але въ концѣ кѣнцѣвъ по якому часѣ покажеся, що они такожъ мають якусь задачу сповнити. Найстаршымъ въ большыхъ товариствъ консумціиныхъ въ Швайцаріи есть товариство робѣтниковъ въ Базель, заложено 1847 р.; числятъ оно до 1000 членѣвъ. Цирихекѣ тов. „Consum-Verein“ завязане р. 1851, отже 8 лѣтъ по рочдельскѣмъ. Якъ скоро тѣмъ товариства ровносталися, видимо въ того, що 1853 р. находится въ самѣмъ кантонѣ цирихекѣмъ, числятьтѣмъ тогда 250.000 мешканцѣвъ, консумціиныхъ товариствъ по селахъ 43 съ числомъ членѣвъ до 8000. Що до оцѣненя обороту капиталомъ послужитъ намъ село Niedertöss близъ Цириха, въ котромъ робѣтники одной фабрики (Риттеръ) отырали въ 1851 р. для себе только такъ зв. „Lebensmittel-Verein“ и въ другѣмъ роцѣ выказуеся оборотъ капиталомъ, сегоачнымъ до 40.000 фр. Першу пробу зробили ка-

вою, котру получали просто въ Антверпѣи; она дѣставалася имъ на мѣсци 20% дешевше той, яку тамъ у купцѣвъ мали. До капы прилучився хлѣбъ, мука, мясо и т. п. — Мысль цирихекского товариства явилася въ товариствѣ т. зв. Grütli-Verein, а власнио въ головахъ колыкохъ членѣвъ того товариства. Основанье англійского товариства перевели батьки родины бѣдныхъ, цирихекского на оборотъ люде молодѣй нежонатѣй и небѣднѣй, ученѣй и неученѣй, оно було плодомъ дискусіи и студій надъ соціальнымъ пытаньемъ, яко практичне приложенье теорій, якы свузалися въ головахъ тыхъ молодыхъ людей. Основателѣвъ было 8 людей равномъ съ предѣдательемъ, анкетою и членами. Попри студіяхъ рѣжныхъ теорій о помочи власной або державной и т. п. слѣдили они пыльно за ровновѣсь рочдельского товариства и его впливомъ въ сѣвѣдныхъ краяхъ, однако при завязаню своего товариства не наследывали тамтого въ частяхъ, только ставляе собѣ его якъ примѣръ, а студіювали притѣмъ вѣсочной теоріи. Тожъ организація цирихекского товариства була обдумана, повѣльня; оно выросло чисто на власнѣмъ грунтѣ. Основателѣвъ перенялися думкою, що въ трехъ направленьяхъ консумціиного жита, якъ продукціи, циркуляціи и консумціи только однимъ можъ прѣйти въ помѣчь, с. е. товариствами основанными на демократичныхъ васадахъ; для нихъ отже, яко людей вазможныхъ, основанье товариства консумціиного було только, якъ мы вже попередъ сказали, практичнымъ приложеньемъ теоретичной ихъ працѣй и то въ початку въ оцѣнѣмъ только направлено с. е. консумціи. Они порѣшили ровнати се молоде товариство въ початку только въ товариствѣ „Grütli-Verein“, а якъ оно ровниееся и покажеся практичнымъ и скрѣпне внутрѣнно, выступити публично. Дня 16 жовтня 1851 року уконституоване союзъ и тыхъ 8 людей вложили въ касу товариску 75 франковъ. Перше ихъ дѣло було закупленье сигаръ за 24 фр. 28 цѣт. (тютюнь и сигара не суть въ Швайцаріи монополемъ правительства) для великой утѣхи членѣвъ, бо сигара, якы коштували по 7 цѣт., имъ дѣсталися по 4 цѣт. Уже въ слѣдуючѣмъ мѣсци выказало справовданье число членѣвъ 19, а коли оголошено, що кождый, кто запластитъ въ касу товариства 2 фр., може стати его членомъ, подыбуемо на вѣборѣхъ 25 сѣчня 1852 р. уже 128 членѣвъ и капиталъ товарискій 795 франковъ. Въ томъ роцѣ доверла внаходимо обширѣйшій статутъ и живѣйшу дѣяльнѣсть товариства. Теперь приступили и бѣднѣйшій класъ, тожъ першымъ ихъ требованьемъ було, щобы товариство занялося продажею хлѣба а овѣла и колоніальныхъ товаровъ. Въ концѣ р. 1852 вросло число членѣвъ на 1500 и обернено въ прѣтягу року 38.545 франками. Було се въ роцѣ и 2 мѣснѣцѣ отъ заснованя товариства. Примѣтити належить, що уже въ самого початку отытано певный маленькій процентъ и то отъ кождого товару до резервовѣй касы и такъ прим. отъ хлѣба по одному цѣнтови въ фунта и т. д.

Зъ початку существованя нашего товариства впливала змѣна числа членѣвъ дуже некористно на его ровнѣди. Щобы сему лиху зарадити, рѣшено на загальномъ вѣборѣ, щобы членѣвъ, котры вѣдла недоволеня рѣшенями загального вѣбора або управлюющего комитета въ товариства выступлять, поново не прѣйматъ. Тѣмъ постановою зараджено неустанному выступлюваню и выступлюваню членѣвъ и улѣкшалося дѣловѣдетво.

(Дальше буде.)

Еще въ справѣ податку грунтового.

Въ ч. 75 „Дѣла“ замѣтили мы вже въ томъ взглядѣ статью, котра подае потрѣбный выисненя. Гдѣякій голосъ, доходчѣй до насъ, показуеся однакожъ, що гдѣикуда заходить певный непорозумѣня цѣ до додатковъ до податку

